

בעל זבוב / מאת: ויליאם גולדינג.

הניתוח והסיכום ממערכי השיעור של המורה: אלי פררה

עלילת הרומן מתרחשת במלחמה עתידנית, מלחמה אטומית. קבוצת ילדים נוחתת על אי בודד, לכאורה גן עדן עלי-אדמות, אך זה הופך לגיהנום עלי-אדמות. הסופר, ויליאם גולדינג, חווה על בשרו שתי מלחמות-עולם וגם את המלחמה הקרה. זה השפיע עליו רבות, והדבר ניכר בכתיבתו. ניתן להניח שהמלחמה העתידנית כביכול, המתרחשת בספר, היא תוצר של המלחמות שהתרחשו בעולם האמיתי. לכן ניתן לשער שהרקע ההיסטורי בשני המקרים דומה. יש לראות דמיון בין הזוועות שהתרחשו ביצירה לבין זוועות המלחמה. כמו כאשר חיילים חוזרים מהמלחמה ומספרים על זוועות שלא מן העולם הזה. אנשים שעשו מעשים בל ייעשו, איבדו כל צלם אנוש תחת התנאים הנוראיים של קרבות עקובים מדם וחשפו את היצרים החבויים שלהם. כדוגמת הזוועות, שתיארו חיילים שחזרו ממלחמת וויאטנם, והטראומות העמוקות שהותירה בהם המלחמה. על אף שגולדינג עצמו לא חווה מלחמה זו, ניתן לומר, שבחזונו שתי מלחמות עולם, הוא משקף ביצירתו, את המלחמה באופן כללי.

לא ניתן להתעלם גם ממלחמת העולם השנייה, מלחמה שטבעה את המושג: "השמדה טוטאלית". כאן נשאלת השאלה כיצד אנשים שתרמו לחברה והיו לאזרחים יצרניים, הפכו לחיות צמאות-דם, והאם כל אדם תחת מעטה התרבות והחינוך, יכול להגיע למצב זה? כמו כן "כיצד קרה, שעם אשר תרם לאנושות תרומה נכבדה בתחומי תרבות רבים, היה לעדר צמא-דם שיצר מכונת השמדה המונית בתחכום ובקור רוח שטניים כל-כך?" (חנה סקרה, "עיונים ספרותיים ואקטואליים ברומן בעל זבוב", עמוד 10) בעקבות מלחמת העולם השנייה מתעוררת ביתר שאת גם בעיית מהותו של האדם, המועלית ביצירה: "האם רע האדם מנעוריו או טוב הוא ורק הנסיבות הופכות אותו לרע"? גולדינג יוצר אירוניה, כאשר דווקא קבוצת נערי הכנסייה, הופכים לציידים: "יש כאן יותר מרמז לאנשי הכנסייה במלחמת העולם השנייה".

הרקע החברתי לכתיבת הרומן הוא רקע של חברה שמרנית, ידועת-מלחמות ורחוקה מלהיות החברה האידיאלית. גולדינג מציג ביקורת נוקבת כלפי חברה זו. הוא טוען שההיסטוריה הנה חזרה אירונית על טעויות אנושיות. אותן טעויות שנעשו על ידי האדם הקדמון, נעשות כיום בידי האדם המודרני. גולדינג מראה שתאוות הדם הקדומה, הצפונה באדם הקדמון, נפוצה גם אצל האדם המודרני, ראייה לכך הן ספינות הקרב, המפציצים ופצצת האטום. יש הרואים בספר זה אליגוריה (אליגורי – משל). הוא כאילו מעמיד מבחנה מעבדתית-ספרותית, את יצר-האדם בדמותם של ילדים, שטרם זוהמו בחלאת האדם הבוגר.

המסקנה מהרומאן ומהאירועים שבו: שאכן "לב האדם רע מנעוריו". וזה נעשה באמצעות "המבחנה" הספרותית. הוא בכוונה מנטרל כל סמנים, שיפריעו למרקחת המעבדתית של הספור להגיע אל המסקנה הסופית. על כן אין בספר נערה אחת אפילו, כדי לא להכניס מרכיב של מתח-מיני מיותר (מתח-מיני טבעי שהתבקש בהכרח, אם הייתה נערה כזאת בקרב הילדים) אין אנו מזהים את הילדים האחרים, מלבד הגיבורים ההכרחיים להתפתחות העלילה, כמו ג'ק, ראלף, סיימון רוג'ר וכדומה, ממש מְתִי-מעט. אין אף מבוגר אחד. רק חברת-ילדים. אין יודעים כמה ילדים בכלל שרדו ונחתו על האי. כל זה כדי ליצור באופן מחושב את המעבדה האנושית בדמותם של הילדים. לראות: "איך זה יתפתח?".

דמות המספר ביצירה:

המספר ביצירה הוא מספר יודע-כל. הוא מספר את היצירה מנקודת המבט של מי שצופה בכל הדמויות, בכל ההתרחשויות, כל הזמן. המספר יכול לחדור אל מחשבות כל אחת ואחת מהדמויות.

על אף זאת בוחר המספר להעביר את הסיפור באובייקטיביות קרה. הוא אינו נותן לקורא להזדהות באופן מלא עם רגשותיו ודעותיו או עם אלו של הדמויות ביצירה. הטון שלו הוא קר ואנליטי. אפילו בסצינות האלימות ביותר ישמור על "קור רוח" זה, בתיאורו את מעשי האלימות האכזריים והמחושבים, באובייקטיביות כזו: "ראשו נבקע וחומר אפור ניגר מתוכו והאדים. גפיו של חזרזיר פרכסו מעט כגפי חזיר לאחר קטילתו. ואז שב ביים לנשום בקול אנחה איטית, ממושכת, והמים רתחו לבני וורודים על פני הסלע". התיאור המזעזע של מות חזרזיר לצד תיאור הים השקט ממחישים את האובייקטיביות אותה נוקט המספר. נדמה כי המספר מעודד את הקורא לשקול את הנקודות שהוא מעלה על הפרק באופן רגוע והיגיוני.

על אף האובייקטיביות בה מסופר סיפור העלילה, המספר הוא שבוחר את האירועים עליהם הוא רוצה לשים את הדגש. על מנת לשים דגש זה, בוחר המספר אילו חלקים מהתמונה הכללית הוא רוצה להציג לקורא ובאיזה סדר הוא רוצה להציג אותם. על מנת להעצים את הדגש, יוצר המספר קשר בין הקורא לבין הדמויות, על ידי חלוקת נקודת-התצפית של הקורא, ומוסר לו אינפורמציה נוספת בקשר לדמויות. ניתן לראות את המספר משלב את קולו בתוך קולה של הדמות, ובכך מוסר לקורא את מה שנמצא בתודעתה של הדמות, לכל אורך היצירה. דוגמא לכך: "ראלף נמלא רוגז. ג'ק הוא האשם בכל זה.". ניתן לראות שהמשפט הראשון הוא של המספר (גוף שלישי) ואלו הוא בעצם של ראלף (גוף ראשון).

בפני המספר עומדת המשימה להעביר לקורא את הסיפור בשני רבדים. "הרובד הריאליסטי, שבו ישנה התרחשות כרונולוגית של האירועים השולטים בדמויות ונשלטים על ידן." (חנה סקרה, "עיונים ספרותיים ואקטואליים ברומן בעל זבוב", "הרובד האלגורי, המלווה בתהליכים מטפוריים וסמלים ארכיטיפיים, שהם מעבר למישור המציאות והם מובילים את האוטופיה אל היפוכה". תפקידו של המספר הוא להעביר לקורא רבדים אלה בדרך בהירה ומובנת על מנת שזה, בהבנת השילוב בין הרובד הריאליסטי לבין המשמעות הטמונות ברובד האלגורי, יוכל לענות על השאלה המופנית אליו – למה?!

דמות הגיבור הראשי

הגיבור הראשי ביצירה הוא ראלף, "מבוגר היה, בן שתיים עשרה וכמה חדשים, מכדי שתהיה לו כרס בולטת של זאטוט, ועדיין לא מבוגר עד כדי שתקופת הבגרות תיצור לו צורה מגושמת. לפי רחב כתפיו וחוסן יכולת לומר שיהיה מתאגרף לכשיגדל. אולם לפיו ולעיניו הייתה ארשת רוך, וזו ענתה בו שאין חלקו עם בעלי הזרוע", בהיר שער וגבוה. ראלף הוא בנו של קצין ימיה שככל הנראה טבע בבנו ערכי משמעת וסדר. ראלף נבחר להיות למנהיג חבורת הנערים בגלל האווירה המיוחדת האופפת אותו, "אולם השקט, שאפף את ראלף באשר ישב, הבלט אותו מן היתר: וכן קומתו, חזותו המצודדת". מה שמסמל את הראייה הנאורה דרכה מנסה לפעול. התנהגותו יותר בוגרת מזו של רב הנערים.

ראלף הינו דמות המנהיג הדמוקרטי הנבון והמפשר. הוא המכיר בתרומתו של חזרזיר לשמירת השפיות והתרבות. כל עוד תומכים בו הנערים, מנסה ראלף ללכדם סביב נורמות התנהגות סביבן חונכו. הוא מודע בחשיבותן של אלה להישרדות: "התקנות הן הדבר ביחיד שנותר לנו... אם אתקע בקונכית והם לא יחזרו, יבוא הקץ על הכול, לא נשמור על האש, ניהפך לחיות, לא ניחלץ מכאן לעולם". כמנהיג דמוקרטי מנסה ראלף למצוא את דרך המלך בין חכמת החזון של סיימון, לחכמה המדעית והתרבותית של חזרזיר. כמו כן הוא מכיר במגבלותיו. הוא מודע לכך שחזרזיר חכם ממנו, אך הוא אינו מנהיג. ראלף הססן. דרוש לו זמן כדי לשקול את דבריו, אך לבסוף הוא מקבל החלטות נבונות. כמנהיג הוא יודע להעריך את האחריות המוטלת על כתפיו. כאשר נוטשים אותו בחריו, מפקפק ראלף בהיותו המנהיג.

ניתן לראות זאת כבחירות חוזרות בהן בוחר הרוב בג'ק ואילו המיעוט בראלף, מה שגורם לפיצול. כמנהיג דמוקרטי אשר הרוב לא עמו, הוא מרגיש שאינו מתאים כנראה להנהגה. ראלף פחות בטוח בדרכו מאשר חזרזיר או אפילו ג'ק, לכן יש להזכיר לו מפעם לפעם שהוא ומטרתו הם האפשרות הטובה ביותר, "חזרזיר צודק, ראלף. או אתה, או ג'ק. אל תתפטור. האש היא הדבר החשוב ביותר באי, בשביל – בשביל... חזרזיר לחש לו בחרדה, להיחלץ".

העימות המרכזי

הקונפליקט ברומן הוא בין ראלף לג'ק, "בין השפיות, שיקול הדעת והדמוקרטיה, לבין יצריות בלתי מרוסנת ותאוות שלטון טוטליטארי, בין האש לצייד. מאבק בין ההכרה והצלם האנושי לבין החייתני שבאדם" (חנה סקרה, "עיונים ספרותיים ואקטואליים ברומן בעל זבוב", עמוד 25) ראלף אינו בטוח כג'ק בדרכו והוא שוקל ומתלבט. הוא אינו תמיד מצליח לעצור בעד עצמו מלהצטרף אל ג'ק והחייתיות שבו, "התשוקה למחוך ולהכאיב עזה הייתה לבלי הכיל". ראלף מקבל את הסמכות על ידי בחירות ואלו ג'ק "גונב" אותה על ידי חתירה ותעמולה בהיות ראלף המנהיג. ג'ק זוכה בסמכות על ידי שלהוב הנערים ופנייה אל היצר החייתני שבהם. ההיגיון של ראלף אינו יכול לעמוד מול כושר המנהיגות והתעמולה של ג'ק. בסופו של דבר המאבק מסמל את הברירה בין ההצלה לבין ההישארות על האי, או במשור מופשט יותר, בין התרבות, הקידמה והציויליזציה, לבין הברבריות והחייתיות, אשר טבועים מבראשית, בכל אדם מיום היוולדו.

דמות משנה

הדמות המשנית הבולטת – ג'ק. "היה גבה קומה, כחוש וגרום, ושערו, מתחת לכיפה השחורה, אדמוני. פניו היו מעוכות ומנומשות, וכעורות בלא שיהיו מטופשות. מתוך פנים אלה בהו שתי עיניים תכולות אומרות מפח נפש ומתמלאות, או נכונות להתמלא, רוגז". ג'ק היה סולן ראשי במקהלת הכנסייה ומתקף תפקידו היה למנהיג נערי הכנסייה. על אף חזותו הכעורה לכאורה, היה ג'ק מנהיג מובהק. ההחלטיות שלו, בטחונו בעצמו, תושייתו והכריזמה שלו, מקנים לו תכונה זו.

ג'ק מייצג את דמות השליט הטוטאליטרי. מה שבולט כבר בהופעתו הראשונה באומרו: "מקהלה דום". ג'ק רואה את עצמו כמנהיג כבר בתחילה: "עלי להיות המנהיג. קרא ג'ק. מפני שאני מקהלן כנסיה וסולן ראשון. אני יכול לשיר דו דיאז". נימוקים אלו שלו, הם הפחות רלוונטיים להימנות למנהיג. דבר שלא משתנה עד סוף היצירה. אין לו היסוסים והתלבטויות, והנערים מצייטים לו ציות עיוור. ג'ק אינו חש צורך להצדיק את מעשיו בפני "נתיניו" ומנצל את סמכותו כשליט לפרוק את יצריו הסדיסטיים, "הוא אמר שירביץ מכות לולפרד". 'אבל למה?'. 'אינני יודע. הוא לא אמר למה'. ג'ק אינו מבין את חשיבותה של האש ושם את הצייד בראש מעיניו. הוא אובססיבי לגבי הצייד כבר מההתחלה. בתחילה, הצייד הינו לשם מאכל, אך עד מהרה משמש הצייד לפרוקן יצריו הסדיסטיים והחייתיים של ג'ק: "והאם 'מותר האדם מן הבהמה' או שמא יש להפוך את הסדר ולומר: "לעתים מותר הבהמה מן האדם, כי בהמה הורגת בשביל לאכול והאדם הורג לשם הנאה". עם הזמן מתמסר ג'ק ליצריו החייתיים ודומה יותר ויותר לפרא-בראשית. הוא מתואר דרך דימויים, לחיות שונות ודמוניות הנמצאות על הגבול שבין אדם לחיה (כלב, קוף). כמו כן לוקה ג'ק בחוסר יכולת ראייה לטווח רחוק, שתי דוגמאות לכך הן: כאשר ג'ק הרג את החזירה הוא נתן לגורים להימלט ובכך מונע מעצמו ומהציידים צייד קל בעתיד, מאחר שהגורים יגוועו ככל הנראה ברעב לבדם. הדוגמא השנייה היא שבמרדף אחרי ראלף הדליקו הפראים את כל היער, כולל את חלקות הפרי, ללא כל מחשבה על מה שהם יאכלו מחר. ג'ק בהיותו סולן ראשון במקהלה, הוא זה שמכתיב את הקצב ונותן את הטון. גם כאן ג'ק הוא הכוח המניע את העלילה.

"הוא המהפך את האוטופיה" (חנה סקרה, "עיונים ספרותיים ואקטואליים ברומן בעל זבוב", עמוד 26) והופך את גן העדן לגיהנום בוער. בלעדיו ישנו סיכוי שחברת הנערים הייתה מגיעה למצב של אוטופיה. אך בגלל שאוטופיה היא חברה שאינה קיימת, אבל עתידה להתקיים, יש מן ההכרח בדמות שתהווה ניגוד לאוטופיה, קונטראוטופיה. הוא סוחף אחריו את הנערים למצבים הדומים לשבטים פרימיטיביים. ג'ק משחרר את כבלי ההדחקה שנטמעו בו על ידי החינוך ונורמות העולם המודרני, ונותן פורקן מלא ליצריו האפלים של האדם. הוא מגלם את כוחות השטן ומהווה איום לכל תקנה וסיכוי להצלה. ג'ק הוא כל מה מייצג "בעל זבוב": "אני הוא עילת הכישלון".

ג'ק מול ראלף

ג'ק וראלף הם שתי דמויות המהוות ניגוד אחת לשנייה אך שותפות לנטל ההנהגה. שניהם מנהיגים ונבדלים משאר הנערים. נראה כי הם שותפים תחומי עניין רבים ואף דומים זה לזה, אך משהו בהם אינו מתאים: "שני עולמות של חוויות ורגשות, שאין לשון משותפת ביניהם". ניתן לראות כי מערכת היחסים ביניהם מתוחה כבר בתחילה, משגי'ק אינו נבחר להיות המנהיג, "הסומק גז מפניו של ג'ק". בתחילה מקבל ג'ק את היותו של ראלף המנהיג, אך עם הזמן אינו מסכים עם דעותיו, חותר תחתיו ולבסוף נוטל ממנו את ההנהגה.

למעשה ראלף אשם, באופן עקיף, בתחילתה של חתרנות זו. כאשר השאיר בידי ג'ק את הסמכות להנהיג את הציידים, ובזה למעשה ביזר את סמכותו כמנהיג ופתח בפני ג'ק צוהר (חלון) אל ההנהגה. ראלף שקיבל את סמכותו באופן דמוקרטי, חש חובה ואחריות כלפי בוחריו, אך ג'ק מאז שקיבל את סמכותו, אינו חש שום אחריות כלפי "נתיניו" ומשתמש בסמכותו למלא אחר רצונותיו האנוכיים. מאבקי הכוח בין ראלף לג'ק נראים לאורך כל היצירה. בתחילה המאבק על ההנהגה בבחירות, ויכוחים חוזרים ונשנים בהם ראלף מרסן את ג'ק. ראלף, מפחד לתקוע בקונכייה פן לא ישמעו לו אלא לג'ק, מה שמראה את התעצמות כוחו של ג'ק לעומת כוחו של ראלף. לבסוף כאשר בא ראלף לבקש מג'ק את משקפיו של חזרזיר, בשלב זה כל הכוח מרוכז בידיו של ג'ק וראלף נתון לחסדיו. ניתן לראות את הכוח עובר בהדרגה מידיו של ראלף לידיו של ג'ק.

דמותו של ג'ק משפיעה רבות על דמויות נוספות ביצירה. השפעתו של ג'ק על חזרזיר בולטת באופן מיוחד. לאורך כל היצירה פוחד חזרזיר מג'ק וירא ממנו. ג'ק מהווה את הניגוד לכל מה שחזרזיר מאמין בו. הוא לא נותן לחזרזיר להביע את דעותיו: "ג'ק הסתער עליו. 'אתה שתוק'. חזרזיר זקוק לראלף, שיגן עליו מפני חמתו של ג'ק. ניתן לראות פחד זה עד לסוף היצירה: 'אם תתפטר. לחש חזרזיר בחדרה, 'מה יהיה בסופי? הפחד נובע מסמכותו התקיפה של ג'ק ומחוסר בטחון עצמי, וזה הופך לפחד מוחשי ממוות ומפגיעה. פחד המתמש לקראת סוף היצירה.

ניתן לראות גם את ההשפעה של ג'ק על רוג'ר. רוג'ר מתמנה באופן בלתי רשמי לסגנו של ג'ק. רוג'ר מקבל סמכות שאין עמה אחריות. סמכות אשר לא עבד למענה, אלא קיבל אותה חנם. סמכות זו מנצל רוג'ר לסיפוק יצריו הסדיסטיים והחיתיים. אפשר להבחין בהירארכיה שנוצרת בין ג'ק לרוג'ר, כמו זו שבין שליט טוטליטרי למשטרה החשאית שלו. רוג'ר הופך למוציא לפועל של ג'ק ויש לו יד חופשית בכל שיחפוץ, אך את האחריות על מעשיו נוטל ג'ק. היחיד שאישיותו לא הושפעה כלל ממעשיו של ג'ק הוא סיימון. סיימון לא הושפע מאיש, והיווה את דמות הנביא המתבודד. הוא התחבר עם הטבע וחיבב את כל הנערים. הוא לא עשה דבר היכול לגרום רע למישהו, ועל כך גמלו לו כולם באותו אופן. קרוב לסוף היצירה, "דאגו" ג'ק והפראים, למותו של סיימון. זו הייתה ככל הנראה הצורה היחידה בה הושפע סיימון, המסתורי, שהתבודד, מג'ק ומהנערים. יתר הנערים התפלגו לשתי קבוצות, אלו שהלכו אחרי ג'ק, ואלו שלא. לבסוף צירף אליו ג'ק את כולם והשליט עליהם את רודנותו.

הנושא המרכזי ביצירה:

הנושא המרכזי ברומן הוא: האם מתחת למעטה החינוך והתרבות אנשים שונים מחיות? והאם רע האדם מנעוריו או טוב הוא, ורק הנסיבות הופכות אותו לרע? בעיית טבע-האדם הזו, מועלית מחדש פעמים רבות במהלך ההיסטוריה האנושית, ביניהן מלחמת וייטנאם, מלחמת העולם השנייה ועוד. במלחמות אלה ובעתות משבר נוספות נחשפו תכונות המושרשות באדם והודחקו על ידי התרבות והקדמה. זמנים כאלה; משברים קשים ומלחמות, עלולות לחשוף אנוכיות, קנאה, הסתגרות, אכזריות קשה ועוד, אך גם עזרה לזולת, מעשי-גבורה, אומץ-לב ותושייה. המסר ברומן הינו פסימי. הנערים מקבלים לידיהם גן עדן עלי אדמות והופכים אותו לגיהנום בוער.

בחברת הילדים מתגלה בעצם החברה האנושית על כל פגמיה. המאבקים והקונפליקטים הפנימיים מראים לנו עד כמה הילדים יכולים להיות רגישים בעניינים בוגרים כמו דמוקרטיה, שוויון, סמכות, השמדה ועוד. חברת הילדים לפי גולדינג היא בעצם משל לחברה האנושית ולמגרעותיה. המסר שמעביר גולדינג לקורא ברומן הוא, שמתחת למעטה התרבות והחינוך שכופה החברה על האנשים, בוערים אותם יצרים בראשיתיים הקיימים אצל האדם הקדמון ואצל החיות, ותחת תנאים מסוימים כמו: מצוקה, בדידות או אחרים, יכול לפרוץ היצר הרע החוצה. יצר זה, בוער בכל אדם באשר הוא. אם לא נדע לשלוט ביצרים אלו לא יהיה לנו מושיע.

משך הזמן

הזמן בו נמשכת עלילת הרומן אינו מצוין במדויק, אך ניתן להבין מפרטים שונים המובאים בה, שהעלילה נמשכת כמה חודשים. בין תשעה חדשים לשנה. ישנם שלושה גורמים הרומזים על משך הזמן:

א. הראשון הוא אורך שיערם של הילדים. פעמים רבות מוזכרת העובדה ששערם של הנערים ארוך והם זקוקים לתספורת: "אי מהם לא ניכר בו שהוא זקוק למקלחת, ובכל-זאת – שערם, הארוך מדי, סובך פה ושם, מפותל מסביב לעלה או זלזל יבש". ציטוט זה מובא מאמצע העלילה ולכן ניתן להניח ששערם גדל עוד יותר עד סופה. לשיער לוקח כשנה להגיע לאורך כזה.

ב. הגורם השני הוא הגשמים. ברומן יורד גשם בתחילתו ובסופו, אך באמצעו אין כמעט גשם: "העננים האלה לא מוצאים חן בעיני. אתה זוכר איזה מבול ירד מיד אחרי שנחתנו?" "שוב ירד גשם". מכאן ניתן להסיק שהם הגיעו לאי בסופה של עונה ועזבו אותו בתחילתה של אותה עונה בשנה שאחרי.

ג. הגורם השלישי והאחרון הוא התבגרותו של ראלף והשינויים שחלו בנערים. בתקופת שהותם באי השתנו הנערים מקצה לקצה. גיק הפך רודן, רוג'ר רוצח סדיסט והציידים פראים. גם ראלף השתנה. הוא הפך מילד יהיר וילדותי, למנהיג הגיוני ושקול. על מנת ששינויים אלו יוכלו להתרחש, דרושה תקופת זמן די-ארוכה. כשנה על האי הייתה יכולה להספיק לשינויים אלה להתרחש.

מבחינת חיי הגיבור, הגיע ראלף אל האי כשהיה בן 12 וכמה חודשים: "מבוגר היה, בן שתים עשרה שנה וכמה חדשים", ועזב אותו כאשר היה בן 13 לערך. השהות על האי השפיעה רבות על אישיותו של ראלף. הוא הפך לבוגר ושקול יותר, בהשפעתם של חזרזיר וסיימון. ניתן לשער שהשהות על האי סיימה למעשה את תקופת הילדות של ראלף.

סוף היצירה

בסופו של הרומן, ראלף בורח מן הפראים. במנוסתו מגיע אל החוף ושם נתקל בקצין ימיה בריטי: "הוא קם על רגליו מתנודד, דרוך לקראת אימים חדשים, נשא עיניו וראה כובע מצחיה גדול. הכובע היה לבן ומעל למצחיה הירוקה היו כתר עוגן, על-זהב.

הוא ראה מדים לבנים, כופתות, אקדח, טור כפתורים מוזהבים בשולי המקטורן. "ראלף מצהיר בפניו שהוא המנהיג, לא יכול לעצור עוד את דמעותיו ופורץ בבכי. העשן שעלה מתוך האי הבער הסיח ככל הנראה את תשומת ליבה של אנייה שחלפה באזור וזו הצילה את הנערים. ניתן לראות את האירוניה שבאש: בראשית הרומן מטרתה הייתה לתת סיכוי לחבורת הילדים להינצל והייתה "אש-חיובית" ולהיחלץ מהאי. אולם בסוף הספור מטרתה הייתה לפגוע בראלף ולהשמידו, ויחד איתו את האי כולו. ישועה זו היא רק למראית עין, מפני שהנערים ניצלים מהתופת שיצרו במו ידיהם, ועוברים אל תופת אחרת; המלחמה המתחוללת בעולם הגדול.

לא כל הנערים ניצלים, חוזריר וסיימון אשר מצאו את מותם מידי הפראים, לא זכו לחזות בישועה. כמוהם גם הילד בעל סימן הלידה על פניו, וככל הנראה גם זאטוטים אחרים. הנערים לא ערכו מפקד ולא הייתה שום דרך לדעת את מספרם בתחילת העלילה ואת מספרם בסופה. הבעיות שהועלו ברומן לא נפתרו כלל. הבעיות הודחקו על ידי סמכות עליונה, אשר העבירה כביכול על עצמה את האחריות. אחריות זו כוללת את כל הדברים שהיה על הנערים להחליט עליהם בעצמם. המחבר משאיר את השאלה המרכזית ברומן פתוחה, אך עם טעם פסימי: "בכה ראלף תמרורים על קץ התום, על חשכת לב-אנוש ועל נפילת הרע הנאמן, הנבון, שכונה חוזריר".

דרכי העיצוב ברומאן; מוטיבים וסמלים:

א. השם "בעל זבוב": ה"בעל" הוא אל כנעני, בעלה של האלה "עשתורת", המייחסים לו סגולות שטניות, אשמדאי ואדון כל השדים, אבל גם בעל כוחות מרפא. "בעל זבוב", אם כן נתפס בתרבות הנוצרית, כסמל ומייצג את השטן, ולו כוחות רשע וזדון בלתי ניתנים לשליטה. שם הרומאן הוא אם כן, המוטו של של היצירה האליגורית הזאת.

ב. האש, המדורה: עפ"י המיתולוגיה היוונית, "גיזת האש" ניתנה לבני-האדם, כסמל לידיע, ולחוכמה, להצלחה ולישועה, אך מצד שני גם סמל ההרס והחורבן – אש הגיהנום, שתביא להשמדה כללית ביום הדין. האש מביאה תועלת לאדם, אך יכולה גם לכלות אותו. כמו ברומאן.

ג. הקוננכיה: סמל לשלטון הדימוקרטיה בחברת הילדים. היא מהווה סמל גם לשוויון בין כל ילדי האי. לכולם יש זכות דיבור שווה, בתנאי שזה נעשה באופן מסודר ואחראי. מי שמחזיק את הקוננכיה ורק לו זכות הדיבור באותו רגע, ואין להפריע לו. הקוננכיה מהווה גם אחד הסמלים של הדימוקרטיה – הזכות לחופש הביטוי; לכל אחד מותר לדבר להביע את דעתו ואין להשתק אותו בשל דברים שהוא עלול לומר נגד מנהיג, קבוצה וכדומה.

ג. המשקפיים: המשקפיים של חוזריר הם הראייה המפוכחת של חוזריר למציאות בה נקלעו הנערים, אבל גם סמל לראייה מדעית ושכלתנית. לניתוח נכון ומושכל של הנתונים והמצבים.

ד. המדים של ילדי המקהלה: המדים מסמלים את טוהר-נפשם של ילדי המקהלה, בשרותם בקודש בכנסיה מצד אחד, אך במחי של שינוי התנאים, הם סמל לצבאיות, לברוטליות של אותם ילדים, כשהם הופכים לציידים של אדם וחיה. משרת בקודש הופך לצייד צמא-דם.

ה. צבעי המלחמה על הפנים והצייד עצמו: פושטים מדי מקהלה ומתכסים בצבעי מלחמה וצייד, ובהתלהמות של ציידים צמא-דם, כל-דם, הופכים את האי, מגן-עדן בראשיתו, לגיהום בסופו באמצעות האש. והאדם, ראלף, מגורש מגן העדן אל חוף הים, אבל ניצל מאש הגיהום.